

izv. prof. dr. sc. Dragan Zlatović, prof. struč. stud. u trajnom izboru¹
mr. sc. Damir Vlaić, nasl. predavač²

PRAVNI STATUS VATROGASNIH SUBJEKATA PREMA NOVOM ZAKONU O VATROGASTVU I NEKA POREZNA MOTRIŠTA

Stručni rad / Professional paper

UDK / UDC: 614.84(497.5)

DOI: 10.51650/ezrvs.17.3-4.8

Primljeno / Received: 27/10/2023

Prihvaćeno / Accepted: 10/11/2023

Vatrogastvo je stručna neprofitna i humanitarna djelatnost koja je usmjerena ka prevenciji zaštite od požara i tehnoloških eksplozija, odnosno ka pružanju stručne tehničke pomoći kod požara, eksplozija i drugih situacija u kojima postoji ugroza ljudskih života, zdravlja stanovništva i materijalne imovine. U organizaciji i obavljanju vatrogasnu djelatnost sudjeluju vatrogasne postrojbe i vatrogasne organizacije sa svojim organizacijskim oblicima. Temeljnu pravnu regulaciju vatrogastva u Republici Hrvatskoj predstavlja novi Zakon o vatrogastvu iz 2019. Djelovanje vatrogasnih subjekata izaziva niz otvorenih pitanja s poreznog aspekta, posebice u slučaju obavljanja i određenih gospodarskih aktivnosti ovih subjekata.

Ključne riječi: *vatrogastvo, vatrogasne organizacije, dobrovoljna vatrogasna društva, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost.*

1. Regulativa o vatrogastvu u Republici Hrvatskoj

Vatrogasna djelatnost, kao značajan dio sustava zaštite od požara, od neprijepornog je interesa za svaku društvenu zajednicu, pa tako i za Republiku Hrvatsku. Ovo je područje u Republici Hrvatskoj po prvi puta 1993. godine cjelovito uređeno Zakonom o vatrogastvu (NN 58/93; u daljnjem tekstu: Zakon/93) koji je izmijenjen i dopunjen 1996. godine. Zatim je 1999. godine donesen novi Zakon o vatrogastvu (NN 106/99, 117/01, 36/02, 96/03, 139/04 – pročišćeni tekst, 174/04, 38/09 i 80/10; u daljnjem tekstu: Zakon/99) koji je izmijenjen, odnosno dopunjen šest puta. Nakon toga, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 116/18) utvrđena je obveza donošenja posebnog zakona kojim bi se cjelovito uredila vatrogasna djelatnost kao djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku i to u roku

¹ Veleučilište u Šibeniku, Trg Andrije Hebranga 11, Šibenik, Republika Hrvatska; e-mail: dragan.zlatovic@vus.hr

² Ministarstvo financija RH, Porezna uprava, Područni ured Dalmacija, Ispostava Knin, Ul. Dr. Franje Tuđmana 2, Knin; e-mail: damir.vlaic@porezna-uprava.hr

najkasnije godinu dana od stupanja na snagu ove novele Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (članak 23.stavak 8.). Naime, prema ranije važećem Zakonu/99 do županijske razine vatrogasna služba³ je bila ustrojena u okviru Hrvatske vatrogasne zajednice, a na državnoj razini su bile podijeljene nadležnosti između Državne uprave za zaštitu i spašavanje i Hrvatske vatrogasne zajednice. Zbog te činjenice bilo je otežano donošenje podzakonskih propisa, a u mnogome je i otežan rad vatrogasnih postrojbi, posebice dobrovoljnih.⁴

U tom smislu donosi se 2019.godine novi Zakonom o vatrogastvu (NN 125/19 i 114/22; u daljnjem tekstu: Zakon) kojim se uređuje suvremeni sustav vatrogastva u Republici Hrvatskoj, a osobito uvjeti i način ustrojavanja vatrogasnih tijela i organizacija na nacionalnoj, područnoj i lokalnoj razini, njihove obveze u području vatrogastva, osnivanje, način upravljanja i djelovanja vatrogasnih postrojbi, radnopravni status profesionalnih vatrogasaca i pravni status dobrovoljnih vatrogasaca, vatrogasne intervencije, prava i obveze kod vođenja vatrogasnih intervencija te zaštita na radu pri vatrogasnim intervencijama, školovanje, osposobljavanje i usavršavanje u sustavu vatrogastva, financiranje vatrogastva na svim razinama te nadzor nad provedbom Zakona.

Prema čl.1.st.2. Zakona, vatrogasna djelatnost se definira kao sudjelovanje u provedbi preventivnih mjera zaštite od požara i tehnoloških eksplozija, gašenje požara i spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom i tehnološkom eksplozijom, pružanje tehničke pomoći u nezgodama i opasnim situacijama te obavljanje drugih poslova u nesrećama, ekološkim i inim nesrećama, a provodi se na kopnu, moru, jezerima i rijekama.

Po svojim je obilježjima i ciljevima vatrogasna djelatnost neprofitna, stručna i humanitarna djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku, koju obavljaju isključivo vatrogasne postrojbe i vatrogasne organizacije (Tramontana, 2010., str. 168).

Vatrogasne organizacije su dobrovoljna vatrogasna društva, javne vatrogasne postrojbe, profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu, dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu, vatrogasne zajednice svih razina, dok su vatrogasne postrojbe javna vatrogasna postrojba, vatrogasna postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva, profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu, vatrogasna postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu, županijska vatrogasna postrojba i intervencijska vatrogasna postrojba, koje neposredno obavljaju vatrogasnu djelatnost.

U smislu čl. 2. st. 1. toč. 38. Zakona, vatrogasna služba je javna služba kojom se obavlja vatrogasna djelatnost, a obavlja se profesionalno i dobrovoljno.

Prema čl. 122. st. 1. Zakona, vatrogasne zajednice županija i Vatrogasne zajednice Grada Zagreba, vatrogasne zajednice općina, gradova odnosno područja te dobrovoljna vatrogasna društva koja su registrirana kao udruge, sukladno odredbama Zakona o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19 i 151/22), dužni su bili uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona u

³ Pružatelji javnih usluga su pravne osobe koje obavljaju javnu službu (čl. 3. st. 3. Zakona o općem upravnom postupku). Status javne službe podjeljuje se odredbama posebnih zakona, pa tako npr. osim na području odgoja i obrazovanja, zdravstva, ljekarništva, arhiva, knjižnica, muzeja, komunalnog gospodarstva i na području vatrogastva i dr.

⁴ V. obrazloženje Prijedloga Zakona o vatrogastvu s Konačnim prijedlogom zakona, Vlada RH, Zagren, studeni 2019., str.1.

roku od 12 mjeseci od stupanja na snagu Zakona, tj. najkasnije do 1. siječnja 2021.⁵ Ako zapovjedniku dobrovoljnog vatrogasnog društva te njegovom zamjeniku mandat istekne ili prestane prije usklađivanja statuta dobrovoljnog vatrogasnog društva s odredbama Zakona, nastavljaju s radom do imenovanja sukladno Zakonu.

Uz Zakon o vatrogastvu za vatrogastvo su referentni i sljedeći zakoni u Republici Hrvatskoj:

- Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10 i 114/22),
- Zakon o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20 i 101/23),
- Zakon o sustavu civilne zaštite (NN 82/15, 118/18, 31/20, 20/21 i 114/22),
- Zakon o ublažavanju i uklanjanju posljedica prirodnih nepogoda (NN 16/19),
- Zakon o eksplozivnim tvarima te proizvodnji i prometu oružja (NN 70/17, 141/20 i 114/22),
- Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima (NN 108/95, 56/10 i 114/22),
- Zakon o prijevozu opasnih tvari (NN 79/07),
- Zakon o humanitarnom razminiranju (NN 153/05, 63/07 i 152/08),
- Zakon o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19 i 151/22),
- Zakon o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19 i 151/22),
- Zakon o sustavu državne uprave (NN 66/19),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 116/18).

Uz ove zakonske propise referentni su i brojni podzakonski propisi, kao i akti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i autonomni akti samih vatrogasnih subjekata.⁶

2. Ustrojstvo vatrogastva na razini jedinica lokalne samouprave, županija i Grada Zagreba

Vatrogasna zajednica grada odnosno općine nadležno je tijelo za vatrogastvo na razini jedinice lokalne samouprave, a osniva se u jedinicama lokalne samouprave gdje postoje dvije ili više članica vatrogasne zajednice te se osnivaju, djeluju i prestaju s djelovanjem sukladno odredbama zakona koji uređuje osnivanje i djelovanje udruga, dakle sukladno Zakonu o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19 i 151/22), ako Zakonom za pojedina pitanja nije

⁵ U sklopu usklađivanja poslovanja s odredbama ovog zakona, udruge u vatrogastvu trebale su uskladiti i svoje opće akte, posebice statute. Postavilo se pitanje trebaju li donositi nove statute ili samo mijenjati postojeće statute. Ministarstvo uprave RH izdalo je još 2015. uputu/očitovanje (KLASA: 230-01/15-01/56, URBROJ: 515-03-02/1-15-4, od 4.kolovoza 2015.). U toj uputi je navedeno kako statut vatrogasne udruge ili njegove izmjene i dopune stuopaju na snagu danom donošenja na skupštini udruge, međutim da udruga ne smije u pravnom prometu, odnosno prema trećim osobama postupati niti rabiti podatke o promjenama statuta i drugim odrednicama prije nego što su ti podaci upisani u registar udruga. Pojam usklađivanja statuta sa Zakonom daje mogućnost izbora udruzi da na skupštini usvoji novi statut ili izmjene i dopune statuta. Stoga se može samo savjetovati udrugama u vatrogastvu usvajanje novoga statuta, posebice u slučaju izmjene većeg broja odredbi ili u slučaju ranijih višekratnih novela statuta, a sve u svrhu lakšeg praćenja statutarnih odredbi. Iz registra udruga je razvidno kako udruge u ovim situacijama najčešće donose novi statut radi usklađivanja sa Zakonom.

⁶ Detaljnije na mrežnoj stranici <https://hvvz.gov.hr/pristup-informacijama/zakoni-i-propisi/87> (19.10.2023.).

drukčije određeno.⁷ Dakle po svojem statusu vatrogasna zajednica grada odnosno općine je udruga.⁸

Unutarnje ustrojstvo i poslovanje vatrogasne zajednice grada, područja odnosno općine uređuje se statutom kao temeljnim aktom vatrogasne zajednice grada, područja odnosno općine. Ako na području jedinice lokalne samouprave nema dvije ili više članica, a dvije ili više jedinica lokalne samouprave žele osnovati zajedničku vatrogasnu zajednicu, predstavnička tijela jedinice lokalne samouprave na temelju suglasnosti županijskog vatrogasnog zapovjednika, sporazumom o osnivanju, mogu osnovati vatrogasnu zajednicu područja, kao pravnu osobu, koja je nadležno tijelo za vatrogastvo na području osnivača s javnim ovlastima propisanim Zakonom. Iznimno, za područje otoka, odlukom predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave na otoku mogu osnovati jedinstvenu područnu vatrogasnu zajednicu za cijeli otok kao pravnu osobu, koja je nadležno tijelo za vatrogastvo na području otoka s ovlastima propisanih Zakonom. Na području na kojem je osnovana javna vatrogasna postrojba za više jedinica lokalne samouprave može se osnovati i vatrogasna zajednica područja koja je nadležna za iste jedinice lokalne samouprave kao i javna vatrogasna postrojba.

Članice i osnivači vatrogasne zajednice grada, područja odnosno općine su dobrovoljna vatrogasna društva, javne vatrogasne postrojbe, profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu s područja grada, područja odnosno općine.⁹ Ako na području jedinice lokalne samouprave djeluju najmanje dva dobrovoljna vatrogasna društva i/ili javne vatrogasne postrojbe, osnovat će se vatrogasna zajednica općine odnosno grada. Ako na području jedinice lokalne samouprave djeluje jedno dobrovoljno vatrogasno društvo, ono ima sva prava i obveze vatrogasne zajednice jedinice lokalne samouprave.

Dobrovoljno vatrogasno društvo s pripadajućom vatrogasnom postrojbom nadležno je tijelo za vatrogastvo, odgovorno za provedbu vatrogasne djelatnosti na području jedinice lokalne samouprave sukladno vatrogasnom planu grada odnosno općine, koje u okviru svog djelokruga i nadležnosti propisanih Zakonom odgovara gradonačelniku odnosno općinskom načelniku. Dobrovoljno vatrogasno društvo osniva se, djeluje i prestaje s djelovanjem sukladno odredbama zakona koji uređuje osnivanje i djelovanje udruga, dakle sukladno odredbama Zakona o udrugama, ako Zakonom za pojedina pitanja nije drukčije određeno i samostalna je pravna osoba s ovlastima propisanim Zakonom. Dobrovoljno vatrogasno društvo, sukladno vatrogasnom planu općine odnosno grada, s jedinicom lokalne samouprave utvrđuje prava i obveze u provođenju vatrogasne djelatnosti.

Javna vatrogasna postrojba je nadležno tijelo za provedbu vatrogasne djelatnosti na području jedne ili više jedinica lokalne samouprave, s pripadajućim ovlastima utvrđenim Zakonom, koju sukladno vatrogasnom planu grada, područja odnosno općine osniva jedinica lokalne samouprava na temelju odluke predstavničkog tijela, sukladno odredbama zakona koji uređuje osnivanje i djelovanje ustanova, dakle sukladno odredbama Zakona o ustanovama (NN 76/93, 29/97 - ispr., 47/99 - ispr., 35/08, 127/19 i 151/22) kao neprofitnu

⁷ V. mišljenje Porezne uprave RH - Vatrogasne zajednice - oslobođenje od plaćanja poreza na promet nekretnina, Klasa:410-20/02-01/33, Urbroj: 513-07/02-2, od 5.7.2002., dostupno na mrežnoj stranici 513-07/02-2 (21.10.2023.).

⁸ O pojmu udruge detaljnije kod Dika M. i sur. (2003). Komentar Zakona o udrugama s obrascima, Zagreb, str. 30.

⁹ O financiranju vatrogastva na lokalnoj razini vidi Popović, Ž. (2011). Mogućnosti poboljšanja sustava zaštite od požara temeljem izmjena nekih propisa kojima je regulirano financiranje, Vatrogastvo i upravljanje požarima, 1(1), str. 35-44.

pravnu osobu. Dakle, za razliku od dobrovoljnog vatrogasnog društva koji se osniva kao udruga, javna vatrogasna postrojba je po svojem statusu ustanova.¹⁰

Prema odredbi čl.17. Zakona, vatrogasna zajednica županije odnosno Grada Zagreba je tijelo nadležno za vatrogastvo, koje u okviru svog djelokruga i nadležnosti propisanih Zakonom odgovara županu odnosno gradonačelniku Grada Zagreba. Vatrogasne zajednice osnivaju se, djeluju i prestaju s djelovanjem sukladno odredbama Zakona koji uređuje osnivanje i djelovanje udruga, dakle prema Zakonu o udrugama, ako ovim Zakonom za pojedina pitanja nije drukčije određeno.

Nadalje, prema čl.122. st. 1. Zakona, vatrogasne zajednice županija i Vatrogasne zajednice Grada Zagreba, vatrogasne zajednice općina, gradova odnosno područja te dobrovoljna vatrogasna društva koja su registrirana kao udruge, sukladno odredbama Zakona o udrugama, dužni su bili uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona u roku od 12 mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona (rok je istekao 1.1.2021.). Ako zapovjedniku dobrovoljnog vatrogasnog društva te njegovom zamjeniku mandat istekne ili prestane prije usklađivanja statuta dobrovoljnog vatrogasnog društva s odredbama Zakona, nastavljaju s radom do imenovanja sukladno Zakonu.

3. Ustrojstvo vatrogastva na državnoj razini

Krovno nacionalno tijelo vatrogastva u Republici Hrvatskoj je prema Zakonu Hrvatska vatrogasna zajednica, sada ustrojena kao središnji državni ured nadležan za vatrogastvo, kojem je na čelu glavni vatrogasni zapovjednik. Hrvatska vatrogasna zajednica kao tijelo državne uprave - središnji državni ured, počela je s radom 1. siječnja 2020. godine

Tako se donošenjem novoga Zakona uredio novi sustav vatrogastva u nadležnosti Hrvatske vatrogasne zajednice, kao tijela državne uprave, što će omogućiti nesmetani razvoj vatrogasnog sustava u pogledu normativnog reguliranja, predlaganje dokumenata državne razine (strategije i sl.), učinkovitije osposobljavanje i obuka vatrogasaca, učinkovitiju inspekciju nad vatrogasnim postrojbama te uspješno povlačenje sredstava iz fondova Europske unije.

Hrvatska vatrogasna zajednica u okviru svojih zakonskih nadležnosti izrađuje prijedlog Nacionalne strategije razvoja vatrogastva; oblikuje vatrogasni sustav Republike Hrvatske; potiče aktivnosti u pogledu poboljšanja stanja zaštite od požara i provedbe vatrogasne djelatnosti; izrađuje Program aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od interesa za Republiku Hrvatsku i upućuje ga u postupak donošenja; provodi i koordinira provođenje Programa aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od interesa za Republiku Hrvatsku; izrađuje izvješće o provedbi Programa aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara za Republiku Hrvatsku; koordinira aktivnosti oko uključivanja vatrogasnih postrojbi u sustav civilne zaštite; ustrojava državni vatrogasni operativni centar 193; usmjerava djelovanje vatrogasnih organizacija i vatrogasnih postrojbi u obavljanju vatrogasne djelatnosti te nadzire njihov stručni rad; sudjeluje u radu međunarodnih vatrogasnih organizacija, zastupa interese vatrogastva na teritoriju Republike Hrvatske, vodi i redovito obnavlja baze podataka, upisnika i drugih podataka koje Hrvatska vatrogasna zajednica prikuplja u

¹⁰ Detaljnije Tolo, C. (2020). Prava i dužnosti JLP(R)S-a kao osnivača javnih ustanova, Informator, br. 6658., 21.12.2020.

skladu s odredbama Zakona i propisa donesenih na temelju Zakona; provodi međunarodnu suradnju u području vatrogastva te sudjeluje u radu radnih tijela nadležnih europskih i međunarodnih vatrogasnih organizacija; donosi upute za provedbu izbora u vatrogasnim zajednicama županija, vatrogasnoj zajednici Grada Zagreba, vatrogasnim zajednicama gradova, općina, područja, dobrovoljnim vatrogasnim društvima i javnim vatrogasnim postrojbama; organizira vatrogasne aktivnosti; osigurava središnji informacijsko-komunikacijski sustav; izrađuje analize vatrogasnih intervencija te predlaže poboljšanja nedostataka utvrđenih analizom; izrađuje planove nabave vatrogasne opreme i tehnike, te obavlja i druge poslove koji su joj stavljani u nadležnost zakonom.

S obzirom da od 1.1.2020. djeluje kao državni ured, danom stupanja na snagu Zakona Hrvatska vatrogasna zajednica, osnovana Zakonom/93 kao udruga, koja je nastavila s radom sukladno Zakonu/99, prestala je s radom te se po službenoj dužnosti brisala iz Registra udruga Republike Hrvatske.¹¹

4. Dobrovoljno vatrogasno društvo

Prema čl. 36. st. 1. Zakona, dobrovoljno vatrogasno društvo kao jedna od Zakonom predviđenih vatrogasnih organizacija s pripadajućom vatrogasnom postrojbom nadležno je tijelo za vatrogastvo, odgovorno za provedbu vatrogasne djelatnosti na području jedinice lokalne samouprave sukladno vatrogasnom planu grada odnosno općine, koje u okviru svog djelokruga i nadležnosti propisanih Zakonom odgovara gradonačelniku odnosno općinskom načelniku.

Dobrovoljno vatrogasno društvo kao osniva se, djeluje i prestaje s djelovanjem sukladno odredbama zakona koji uređuje osnivanje i djelovanje udruga, dakle sukladno Zakonu o udrugama¹², ako Zakonom o vatrogastvu za pojedina pitanja nije drukčije određeno i samostalna je pravna osoba s ovlastima propisanim Zakonom o vatrogastvu. Dakle, dobrovoljno vatrogasno društvo stječe svoj pravni subjektivite upisom u Registar udruga, te je sukladno posebnim propisima nužno izvršiti i upis u druge nekonstitutivne posebne registre (Registar neprofitnih organizacija i dr.).¹³

Prema čl. 2. st.1. toč. 1. Zakona o vatrogastvu) član dobrovoljnog vatrogasnog društva je fizička osoba, učlanjena u dobrovoljno vatrogasno društvo, koja je sukladno svojim sposobnostima i obvezama svrstana u odgovarajuću kategoriju članstva. Dobrovoljni vatrogasci upisom u dobrovoljno vatrogasno društvo, a profesionalni vatrogasci prilikom zapošljavanja, daju suglasnost da se njihovi osobni podaci mogu upisivati i koristiti u računalnim aplikacijama Hrvatske vatrogasne zajednice (čl. 9. st. 3. Zakona).

Prema čl. 23. Zakona, članice i osnivači vatrogasne zajednice grada, područja odnosno općine su dobrovoljna vatrogasna društva, javne vatrogasne postrojbe, profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu s područja grada, područja odnosno općine. Ako na području jedinice lokalne samouprave djeluju

¹¹ O statusu Hrvatske vatrogasne zajednice detaljnije na mrežnoj stanici <https://hvz.gov.hr/pristup-informacijama/odnosi-s-javnoscju/najcesca-pitanja-i-odgovori/1821> (19.10.2023.)

¹² O pojmu udruge kod Dika M. i sur. (2003). Komentar Zakona o udrugama s obrascima, str.30.

¹³ O posebnim registrima neprofitnih organizacija detaljnije kod Zlatović, D. (2022) Upravljanje neprofitnim organizacijama, Knjiga prva, Libertin naklada, Rijeka, str. 131., 163. i 172.

najmanje dva dobrovoljna vatrogasna društva i/ili javne vatrogasne postrojbe, osnovat će se vatrogasna zajednica općine odnosno grada. Ako na području jedinice lokalne samouprave djeluje jedno dobrovoljno vatrogasno društvo, ono ima sva prava i obveze vatrogasne zajednice jedinice lokalne samouprave.

Postrojba javnog vatrogasnog društva je u smislu čl. 30. st. 1. toč. 2. Zakona jedna od vatrogasnih postrojbi koje neposredno obavljaju vatrogasnu djelatnost.

Sukladno vatrogasnom planu općine odnosno grada, dobrovoljno vatrogasno društvo s jedinicom lokalne samouprave utvrđuje prava i obveze u provođenju vatrogasne djelatnosti. Tijela dobrovoljnog vatrogasnog društva su: skupština, zapovjedništvo, zapovjednik, predsjednik i upravni odbor.

Prema čl. 37. st. 1. Zakona, dobrovoljnim vatrogasnim društvom upravlja Skupština kao najviše tijelo upravljanja, a njezine nadležnosti, način rada i biranja članova uređuju se statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva.

Skupština dobrovoljnog vatrogasnog društva donosi statut uz suglasnost vatrogasne zajednice grada, područja odnosno općine, odnosno uz suglasnost vatrogasne zajednice županije ako je to jedino dobrovoljno vatrogasno društvo u jedinici lokalne samouprave.

Postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva djeluje u smislu čl. 38. st. 1. Zakona unutar dobrovoljnog vatrogasnog društva kao operativna snaga koja obavlja vatrogasnu djelatnost na području koje joj je dodijeljeno na temelju vatrogasnog plana grada odnosno općine, a može biti: središnja vatrogasna postrojba društva ili vatrogasna postrojba društva.

Središnja vatrogasna postrojba društva intervenira na području odgovornosti sukladno vatrogasnom planu grada odnosno općine i Grada Zagreba, dok vatrogasna postrojba društva intervenira na području djelovanja sukladno vatrogasnom planu grada odnosno općine i Grada Zagreba.

Prilikom obavljanja vatrogasne djelatnosti vatrogasna postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva koristi ovlasti utvrđene Zakonom o vatrogastvu i podzakonskim aktima.

Statutom kao temeljnim aktom uređuje se način rada i nadležnosti tijela, odluke koje zapovjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva može donositi samostalno, a koje uz suglasnost upravnog odbora dobrovoljnog vatrogasnog društva te djelovanje dobrovoljnog vatrogasnog društva.

Vatrogasnom postrojbom dobrovoljnog vatrogasnog društva sukladno čl. 38. st. 6. Zakona zapovijeda zapovjednik koji ima zamjenika.

Glavni vatrogasni zapovjednik pravilnikom propisuje kriterije za određivanje područja odgovornosti i područja djelovanja postrojbi dobrovoljnog vatrogasnog društva, vatrogasne intervencije te načine određivanja vatrogasne opreme i broja vatrogasaca koji moraju biti u vatrogasnoj postrojbi.

Prema čl. 39. st. 1. Zakona, zapovjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva zastupa i predstavlja dobrovoljno vatrogasno društvo u okviru ovlasti utvrđenih statutom, odgovoran je za organiziranost i osposobljenost vatrogastva na području za koje je odgovorno dobrovoljno vatrogasno društvo, odgovoran je za operativni rad dobrovoljnog vatrogasnog društva gradskom, područnom odnosno općinskom vatrogasnom zapovjedniku, obavlja sve poslove utvrđene Zakonom, statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva i odlukama nadležnih tijela dobrovoljnog vatrogasnog društva.

U sklopu svojih ovlaštenja i zakonskih obveza, zapovjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva jednom godišnje podnosi izvješće o svom radu skupštini društva te općinskom načelniku odnosno gradonačelniku i općinskom, gradskom odnosno područnom vatrogasnom zapovjedniku ili županijskom vatrogasnom zapovjedniku ako je jedino društvo, najkasnije do 30. lipnja tekuće godine za godinu koja prethodi. On je odgovoran za svoj rad upravnom odboru dobrovoljnog vatrogasnog društva i gradskom, općinskom odnosno županijskom vatrogasnom zapovjedniku.

Ako je na području jedinice lokalne samouprave osnovano samo jedno dobrovoljno vatrogasno društvo, zapovjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva za svoj rad odgovoran je upravnom odboru dobrovoljnog vatrogasnog društva, gradonačelniku odnosno općinskom načelniku te županijskom vatrogasnom zapovjedniku.

Zapovjednika postrojbe dobrovoljnog vatrogasnog društva koji ispunjava uvjete određene Zakonom, na mandat od pet godina imenuje nadležno tijelo društva sukladno statutu, uz potvrđivanje načelnika odnosno gradonačelnika te suglasnost općinskog odnosno gradskog vatrogasnog zapovjednika ili područnog odnosno županijskog vatrogasnog zapovjednika, ako je jedino društvo.

Prema čl. 39. st. 6. Zakona, razrješenje zapovjednika prije isteka mandata moguće je ako:

- sam zatraži razrješenje;
- trajno izgubi zdravstvenu sposobnost obavljati dužnost;
- je pravomoćnom presudom osuđen za kaznena djela protiv života i tijela (glava X.), kaznena djela protiv opće sigurnosti (glava XXI.), kaznena djela protiv imovine (glava XXIII.) i kaznena djela protiv službene dužnosti (glava XXVIII.), a koja su propisana Kaznenim zakonom („Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17. i 118/18.) odnosno za kaznena djela protiv života i tijela (glava X.), kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (glava XX.) i kaznena djela protiv službene dužnosti (glava XXV.), a koja su propisana Kaznenim zakonom (NN 110/97, 27/98 – ispravak, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 77/11 i 143/12);
- povrijedi obvezu čuvanja službene tajne u svezi s obavljanjem dužnosti ili
- svojim nesavjesnim radom prouzroči vatrogasnom društvu veću štetu ili veće smetnje u njezinom radu.

Zapovjedništvo dobrovoljnog vatrogasnog društva je strukovno tijelo kojim rukovodi zapovjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva, a u njegovoj odsutnosti njegov zamjenik ili pomoćnici, a čine ga zapovjednik, njegov zamjenik, pomoćnici i članovi čiji broj i imenovanje je propisano statutom. Zapovjedništvo dobrovoljnog vatrogasnog društva u obavljanju vatrogasnih intervencija ima ovlasti propisane m Zakonom. Ovlasti zapovjednika su :

- u dogovoru s predsjednikom sudjeluje u predlaganju godišnjeg programa rada i financijskog plana;
- provodi odluke i zaključke skupštine i upravnog odbora;
- sudjeluje u pripremi i provedbi Programa aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara za Republiku Hrvatsku;
- ustrojava i vodi evidenciju o obavljenim intervencijama dobrovoljnog vatrogasnog društva;

- prati i koordinira poslove preventivne zaštite i gašenja požara dobrovoljnog vatrogasnog društva;
- organizira vježbe, vatrogasna natjecanja i rad s vatrogasnom mladeži;
- daje prijedloge poboljšanja operativne pripravnosti i uvježbanosti vatrogasne postrojbe;
- analizira vatrogasne intervencije i predlaže poboljšanja;
- analizira tehničku opremljenost vatrogasnih vozila te predlaže poboljšanja;
- utvrđuje potrebe za osposobljavanjem;
- obavlja i druge poslove određene statutom i drugim propisima.

Dobrovoljni vatrogasac je osposobljeni punoljetni član vatrogasne postrojbe dobrovoljnog vatrogasnog društva, koji udovoljava uvjetima iz Zakona i propisa donesenih na temelju njega za obavljanje poslova dobrovoljnog vatrogasca.

Prema čl. 40. st. 1. Zakona, predsjednik dobrovoljnog vatrogasnog društva predstavlja i zastupa dobrovoljno vatrogasno društvo, skrbi o razvoju i promidžbi vatrogastva na području djelovanja dobrovoljnog vatrogasnog društva, po dužnosti je predsjednik skupštine i predsjednik upravnog odbora. Predsjednik i članovi upravnog odbora biraju se na mandat od pet godina. Način izbora, ovlasti i odgovornosti predsjednika i članova upravnog odbora društva uređeni su statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva, ako o Zakonom nije drukčije uređeno.

Nadležnosti upravnog odbora sukladno čl. 40. st. 4. Zakona su:

- predlaganje statuta i izmjena i dopuna;
- verificiranje mandata članova zapovjedništva;
- biranje, imenovanje i razrješavanje članova tijela;
- odlučivanje o udruživanju u saveze, zajednice, mreže i druge oblike povezivanja;
- donošenje godišnjeg programa rada i financijskog plana, na prijedlog zapovjednika i predsjednika;
- obavljanje i drugih poslova određenih Zakonom i statutom.

Dobrovoljni vatrogasac u vatrogasnim postrojbama u smislu čl. 41. st. 1. Zakona može biti osoba:

- s navršenih osamnaest godina;
- koja ima propisanu psihičku i tjelesnu zdravstvenu sposobnost za obavljanje vatrogasne djelatnosti;
- koja je osposobljena sukladno odredbama Zakona;
- koja nije kažnjavana za kaznena djela protiv života i tijela (glava X.), kaznena djela protiv opće sigurnosti (glava XXI.), kaznena djela protiv imovine (glava XXIII.) i kaznena djela protiv službene dužnosti (glava XXVIII.), a koja su propisana Kaznenim zakonom (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 i 118/18);
- koja nije kažnjavana za kaznena djela protiv života i tijela (glava X.), kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (glava XX.) i kaznena djela protiv službene dužnosti (glava XXV.), a koja su propisana Kaznenim zakonom (NN 110/97, 27/98 – ispravak, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 77/11 i 143/12);
- koja je osposobljena za obavljanje tih poslova.

Sezonski vatrogasac u vatrogasnim postrojbama može biti osoba koja udovoljava navedenim uvjetima za dobrovoljnog vatrogasca Iz čl. 41. st. 1. Zakona ili osoba koja udovoljava uvjetima za poslove profesionalnog vatrogasca.

Program i način temeljnog osposobljavanja dobrovoljnih vatrogasca propisuje glavni vatrogasni zapovjednik pravilnikom.

Ostale djelatnosti dobrovoljnog vatrogasnog društva propisane su u čl. 42. Zakona. Tako dobrovoljna vatrogasna društva mogu, osim vatrogasne djelatnosti, obavljati gospodarske, ugostiteljske i društvene djelatnosti sukladno odredbama posebnih propisa, ako se time ne umanjuje intervencijska spremnost vatrogasne postrojbe dobrovoljnoga vatrogasnog društva. Za obavljanje ovih djelatnosti dobrovoljna vatrogasna društva mogu imati stalne i povremeno zaposlene djelatnike.

Ako u obavljanju ovih djelatnosti dobrovoljno vatrogasno društvo ostvari dobit, ta se dobit upotrebljava isključivo za obavljanje i razvoj vatrogasne djelatnosti u skladu sa statutom dobrovoljnog vatrogasnog društva. U dobrovoljnim vatrogasnim društvima mogu se zapošljavati profesionalni vatrogasci u svrhu obavljanja vatrogasne djelatnosti na području koje pokriva postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva.

5. Utvrđivanje sredstava za financiranje vatrogastva

Prema čl. 110. st. 1 i 2. Zakona, sredstva za financiranje vatrogasne djelatnosti i aktivnosti dobrovoljnih vatrogasnih društava i vatrogasnih zajednica te za opremanje njezinih članica, osim posebno u Zakonu navedenih članica (profesionalne i dobrovoljne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu), osiguravaju se u proračunu općine, grada i Grada Zagreba čije područje pokrivaju, dok se sredstva za financiranje vatrogasne djelatnosti i aktivnosti vatrogasnih zajednica županija i Grada Zagreba osiguravaju se u proračunima županija odnosno Grada Zagreba.

Nadalje, sredstva za troškove intervencije vatrogasnih postrojbi koje interveniraju po nalogu županijskog vatrogasnog zapovjednika osiguravaju se u proračunu županije, dok se sredstva za troškove intervencije vatrogasnih postrojbi koje interveniraju po nalogu glavnoga vatrogasnog zapovjednika osiguravaju se u državnom proračunu.

Sredstva za financiranje djelatnosti Hrvatske vatrogasne zajednice osiguravaju se u državnom proračunu, dok se sredstva za financiranje djelatnosti Nacionalnog odbora za preventivnu zaštitu i gašenje požara osiguravaju se u državnom proračunu, sukladno utvrđenom planu rada.

S obzirom na njihove posebnosti, sredstva za financiranje redovite djelatnosti profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi u gospodarstvu osigurava osnivač, sukladno planu zaštite od požara i svojim općim aktima.

Konačno, sredstva za financiranje nabave opreme i sredstava za gašenje požara vatrogasnih postrojbi osiguravaju se u državnom proračunu, sukladno Programu aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od interesa za Republiku Hrvatsku, koji Vlada Republike Hrvatske donosi na temelju Zakona o zaštiti od požara te Planu intervencija kod velikih požara otvorenog prostora na teritoriju Republike Hrvatske.

6. Porezni aspekt vatrogasnih udruga pri obavljanju gospodarske djelatnosti

Prava i obveze svih udruga pa tako i vatrogasnih u svrhu oporezivanja po osnovu obavljanja potencijalnih gospodarskih djelatnosti regulirana su poreznim propisima. Prema čl. 2. st. 1. Zakona o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23). porezni obveznik je trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi. Odredbama članka 2. stavak 6. ovog Zakona definirano je da državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, sportski klubovi, sportska društva i savezi, zaklade i fundacije nisu obveznici poreza na dobit.

U slučaju da gore navedene osobe obavljaju gospodarsku djelatnost čije bi neoporezivanje dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili zainteresiranih osoba rješenjem utvrditi da su te osobe obveznici poreza na dobit po osnovu obavljanja gospodarske djelatnosti.¹⁴

Važno je istaći da neprofitne pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost imaju mogućnost paušalnog oporezivanja sukladno odredbama članka 11. a. Pravilnika o porezu na dobit (NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/19, 1/20, 59/20, 1/21, 156/22) ako u prethodnom poreznom razdoblju nisu po osnovu obavljanja gospodarske djelatnosti ostvarili prihod iznad 995.421,06 eura (7.500.000,00 kuna).

Uz zahtjev za plaćanje paušalnog poreza porezni obveznici Poreznoj upravi dostavljaju podatak o visini prihoda za prethodnu godinu po osnovu gospodarske djelatnosti. Porez se plaća tromjesečno prema rješenju nadležne ispostave Porezne uprave po stopi od 10%. Porezni obveznici obvezno moraju provoditi postupak fiskalizacije za prihode od gospodarske djelatnosti koje naplaćuju gotovinom.

Slijedom gore navedenog neprofitne udruge smatraju se poduzetnicima, ujedno i potencijalnim obveznicima poreza na dodanu vrijednost. Obveznici poreza na dodanu vrijednost postaju po sili zakona ako im prihodi ostvareni po osnovu obavljanja gospodarske djelatnosti prelaze prag za ulazak u sustav poreza na dodanu vrijednost od 39.816,84 eura-300.000,00 kuna . Ovo proizlazi iz odredbe članka 90. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 148/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23). Nadalje, sve udruge koje su u registru poreznih obveznika imaju mogućnost dobrovoljnog ulaska u sustav poreza na dodanu vrijednost i tada su obvezni ostati u sustavu PDV-a najmanje tri godine.

To znači da za sve isporuke dobara ili usluga po osnovu gospodarske djelatnosti trebaju zaračunati porez na dodanu vrijednost, ujedno imaju pravo i na odbitak pretporeza iskazanog po ulaznim računima svojih dobavljača samo i isključivo za poduzetničku djelatnost.

U prvim godinama primjene Zakona o porezu na dodanu vrijednost javne vatrogasne postrojbe i dobrovoljna vatrogasna društva ostvarivala su povrat poreza na dodanu

¹⁴ V. mišljenje Porezne uprave RH, Porezni tretman profesionalnih vatrogasnih postrojbi – jesu li obveznici PDV-a, Klasa: 410-19/11-01/1959, od 9.9.2011., dostupno na https://www.rrif.hr/porezni_tretman_profesionalnih_vatrogasnih_postroj-1581-misljenje/ (20.10.2023.)

vrijednost po osnovu Zakona o vatrogastvu. Povrat bi se ostvarivao na način da je bilo dovoljno dostaviti ulazne račune za nabavljenu opremu i materijal koji su se koristili za obavljanje vatrogasne djelatnosti.

No, obzirom da se sustav oporezivanja porezom na dodanu vrijednost temelji na načelima prava poreznog obveznika na povrat PDV-a po ulaznim računima dobavljača podnošenjem prijave-obrasca PDV-a, to su i potencijalni obveznici koji bi ostvarili pravo na povrat pretporeza trebali biti u registru poreznih obveznika poreza na dodanu vrijednost.

LITERATURA

1. Dika M., Ljubišić S., Medvedović D., Šprajc I. (2003). Komentar Zakona o udrugama s obrascima, Zagreb.
2. Popović, Ž. (2011). Mogućnosti poboljšanja sustava zaštite od požara temeljem izmjena nekih propisa kojima je regulirano financiranje. *Vatrogastvo i upravljanje požarima*, 1(1), 35-44.
3. Pravilnik o porezu na dobit (NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/19, 1/20, 59/20, 1/21, 156/22)
4. Tramontana, N. (2010). Mjesto i uloga vatrogasne službe u kriznim uvjetima, u: Zbornik radova „Hrvatska platforma za smanjenje rizika od katastrofa“, Zagreb.
5. Zakon o vatrogastvu (NN 125/19 i 114/22)
6. Zakonu o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19 i 151/22)
7. Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23)
8. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 148/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23)

Summary

LEGAL STATUS OF FIREFIGHTING ENTITIES UNDER THE NEW FIREFIGHTING ACT AND SOME TAX OBSERVATIONS

Firefighting is a professional non-profit and humanitarian activity aimed at preventing fire protection and technological explosions, i.e. at providing professional technical assistance in the event of fires, explosions and other situations in which there is a threat to human life, the health of the population and material property. Firefighting units and firefighting organizations with their organizational forms participate in the organization and performance of firefighting activities. The fundamental legal regulation of firefighting in the Republic of Croatia is represented by the new Firefighting Act of 2019. The operation of firefighting entities causes a number of open questions from the tax aspect, especially in the case of the performance of certain economic activities by these entities.

Keywords: *firefighting, firefighting organizations, voluntary firefighting societies, profit tax, value added tax.*